

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ในด้านความเป็นมาในการปฏิบัติงาน หลักธรรมที่ใช้เป็นแนวทาง ในการปฏิบัติงาน แนวปฏิบัติและวิธีการดำเนินงาน ปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน และปัญหาในการปฏิบัติงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและตัวอย่างประชากร

ประชากรและตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีทั้งหมด 4 กลุ่ม คือ

1.1 พระสงฆ์ที่ก่อตั้งหรือบริหารงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา วัดละ 1 รูป จำนวน 13 รูป

1.2 เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์ ต้องเป็นเด็กที่สามารถเป็นตัวแทนทางความคิดเห็นได้ วัดละ 5 คน จำนวน 64 คน จากจำนวนเด็กทั้งหมด 65 คน เนื่องจากวัดมหัตตมังคลาราม มีเด็กที่เป็นตัวแทนทางความคิดเห็นและสามารถให้สัมภาษณ์ได้เพียง 4 คนเท่านั้น

1.3 พระสงฆ์หรือฆราวาสที่ร่วมงาน ในการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พระสงฆ์ที่ร่วมงานวัดละ 2 รูป จำนวน 15 รูป และฆราวาสที่ร่วมงาน วัดละ 2 คน จำนวน 4 คน รวม 19 รูป/คน จากจำนวนพระสงฆ์และฆราวาสทั้งหมด 26 รูป/คน เนื่องจากวัดยางคอกยเกลือ วัดอุโมงค์ และวัด มหัตตมังคลาราม ไม่มีพระสงฆ์หรือฆราวาสที่ร่วมงาน ส่วนวัดโบสถ์วรดิตถ์ มีพระสงฆ์ที่ร่วมงานเพียง 1 รูปเท่านั้น

1.4 ครูในโรงเรียนที่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาเรียนอยู่ โรงเรียนละ 5 คน จำนวน 62 คน จากจำนวนครูทั้งหมด 65 คน เนื่องจากโรงเรียนวัดพุทธไทยวัลย์มีครูที่สอนในระดับประถมศึกษาเพียง 3 คน และโรงเรียนพระพุทธรชินวงศ์ของวัดศรีโสคามีครูที่สอนในระดับประถมศึกษาเพียง 4 คนเท่านั้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการศึกษา ระดับประถมศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา มีจำนวน 5 ชุด ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ ในด้านความเป็นมาในการปฏิบัติงาน ด้านหลักธรรมที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ด้านแนวปฏิบัติและวิธีการดำเนินงานด้านปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน และด้านปัญหาในการปฏิบัติงาน จำนวน 4 ชุด และแบบสังเกต 1 ชุด

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์พระสงฆ์ก่อตั้งหรือบริหารงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์พระสงฆ์หรือฆราวาสที่ร่วมงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 4 เป็นแบบสัมภาษณ์ครูในโรงเรียนที่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาเรียนอยู่

แบบสัมภาษณ์แต่ละชุดแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา

แบบสังเกตที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสังเกตสภาพทั่วไปของวัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสังเกตการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในการอบรมเลี้ยงดูการปลูกฝังคุณธรรมและการฝึกอาชีพให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ประชากรและตัวอย่างประชากรทั้ง 4 กลุ่ม จำนวน 158 ฉบับ จากจำนวนทั้งหมด 167 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.61 โดยผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ประชากรและตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มด้วยตนเอง

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสังเกต จำนวน 13 ฉบับ โดยผู้วิจัยเดินทางไปสังเกตสภาพของวัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา และสังเกตการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปความเรียงและรูปตารางประกอบความเรียง สำหรับคำตอบในส่วนปลายเปิดนั้น ได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยจัดเป็นหมวดหมู่ และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปความเรียง

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกต เกี่ยวกับสภาพของวัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา และแบบสังเกตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูลในความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

พระสงฆ์ที่ ก่อตั้งหรือบริหารงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ส่วนมากมีอายุมากกว่า 50 ปี มีจำนวนพรรษาที่บวชมากกว่า 25 พรรษา มีการศึกษาทางโลกระดับประถมศึกษา มีการศึกษาทางธรรมระดับ นักธรรมเอก มีตำแหน่งในวัดเป็นเจ้าอาวาส และมีตำแหน่งทางคณะสงฆ์เป็นเจ้าคณะตำบล

เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์ ส่วนมากเป็น เด็กชายเขามีส่วนน้อยที่เป็นเด็กหญิงแต่เด็กทุกคนมีสัญชาติเป็นไทย มีอายุ 13 ปี เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ เด็กส่วนมากมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในภาคเหนือ บิดามารดาอยู่ด้วยกัน โดยประกอบอาชีพทำไร่ มีจำนวนพี่น้อง 6 คน และอาศัยอยู่ในวัดเป็นเวลา 1 ปี

พระสงฆ์หรือฆราวาสที่ร่วมงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา มีอายุอยู่ในช่วง 21-25 ปี และมีอายุมากกว่า 36 ปีขึ้นไป มีการ

ศึกษาระดับมัธยมศึกษา และมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการส่งเสริมการศึกษา 1-5 ปี ส่วนฆราวาสที่ร่วมงาน มีตำแหน่งเป็นอาจารย์ใหญ่ พระสงฆ์ที่ร่วมงาน มีตำแหน่งเป็นพระลูกวัดมีจำนวนพรรษาที่บวช 1 พรรษา และมีการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมเอก

ครูในโรงเรียนที่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาเรียนอยู่ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 41-45 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี สอนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย มีตำแหน่งเป็นอาจารย์ 2 ระดับ 7 มีประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า 11 ปี และเป็นคนในท้องถิ่นนั้นหรือท้องถิ่นใกล้เคียง

2. การปฏิบัติงานในการส่งเสริมการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา

2.1 ด้านความเป็นในการปฏิบัติงาน

ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่ก่อตั้งหรือบริหารงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ได้พบเห็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่ลำบากยากจน ไม่ได้เรียนหนังสือแล้วเกิดความสงสาร ไม่อยากให้เด็กเหล่านั้นได้รับความลำบากในอนาคต จึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาร่วมแก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับความรู้มากขึ้น ทั้งความรู้ ทางโลก และความรู้ทางธรรม เป็นการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กเหล่านั้นให้ดีขึ้น โดยมีพระสงฆ์และฆราวาสผู้ที่เคยได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาจากพระสงฆ์ที่ก่อตั้งหรือบริหารงานในการส่งเสริมการศึกษามาก่อน เป็นผู้ช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน

2.2 ด้านหลักธรรมที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่ก่อตั้งหรือบริหารงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาใช้หลักเมตตาธรรม หลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งมีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา และหลักอคติ 4 ที่ประกอบด้วย ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ ในการปฏิบัติงานและการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ส่วนหลักธรรมที่ใช้กับบุคลากรที่ร่วมงานคือ หลักสามัคคีธรรม ผลที่ได้จากการใช้หลักธรรมเหล่านี้ คือ พระสงฆ์มีความรักและมีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงาน แม้งานประสบปัญหาอย่างไรก็ไม่ย่อท้อ ส่วนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะก็ให้ความรัก เคารพ และเชื่อฟังคำแนะนำสั่งสอนของพระสงฆ์อย่างเต็มที่สำหรับบุคลากรที่ร่วมงานนั้น ทุกคนตั้งใจทำงานเป็นอย่างดีเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.3 ด้านแนวปฏิบัติและวิธีการดำเนินงาน

ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่ก่อตั้งหรือบริหารงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ไม่ได้มีการวางแผนกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างเป็นแบบแผน เนื่องจากทราบขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานดีอยู่แล้ว

ด้านการรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษามาอุปการะพบว่า พระสงฆ์ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกเด็กคือ ต้องเป็นเด็กที่มีฐานะทางครอบครัวยากจน ไม่ได้เรียนหนังสือ หรือเป็นเด็กกำพร้าขาดบิดา มารดา หรือมีปัญหาทางครอบครัว จากเกณฑ์ที่กำหนดไว้พบว่า เด็กที่พระสงฆ์รับอุปการะไว้ส่วนมากเป็นเด็กชาวเขา มีส่วนน้อยที่เป็นเด็กท้องถิ่น ส่วนจำนวนเด็กที่รับอุปการะนั้นขึ้นอยู่กับกำลังความสามารถในการเลี้ยงดูของพระสงฆ์เป็นสำคัญ

ด้านการเลี้ยงดูเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะ จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีวิธีการเลี้ยงดูเด็กที่อยู่ในความอุปการะ โดยการจัดที่พักอาศัยให้ จัดหาอาหารให้ ให้การศึกษา ให้การอบรมสั่งสอนด้านความประพฤติและปลูกฝังด้านคุณธรรม มอบหมายงานให้ทำ มีการฝึกอาชีพให้ และดูแลด้านสุขภาพอนามัย

ด้านการปกครองเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะ จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ใช้วิธีการปกครองเด็กแบบพ่อปกครองลูก และให้รุ่นพี่คอยดูแลและช่วยเหลือรุ่นน้องเหมือนกับเป็นพี่น้องกัน

ด้านคุณธรรมที่ปลูกฝังให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะ จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ได้ปลูกฝังคุณธรรมความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี และความรับผิดชอบให้แก่เด็ก สำหรับวิธีการปลูกฝังคุณธรรมนั้นพระสงฆ์ใช้วิธีการพูดหรือบรรยายให้เด็กฟัง

ด้านการฝึกอาชีพให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะ ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ได้ฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นให้แก่เด็ก

ด้านการส่งเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะเข้าศึกษาในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ให้พระสงฆ์ที่ร่วมงานในการส่งเสริมการศึกษาและเด็กรุ่นพี่เป็นผู้พาเด็กไปสมัครเข้าเรียนในโรงเรียนที่อยู่ใกล้วัด โดยต้องเตรียมเอกสารสำคัญให้พร้อมเพื่อใช้เป็นหลักฐานในการสมัครเรียน

ด้านการติดตามและแก้ปัญหาการเรียนของเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ได้ติดตามและแก้ปัญหาการเรียนของเด็ก โดยการสอบถามจากครู เพื่อน หรือ รุ่นพี่หรือตัวเด็กเองพบว่า เด็กทุกคนมีปัญหาเรื่องการพูด การอ่าน และการเขียนภาษาไทยไม่

ถูกต้อง พระสงฆ์แก้ปัญหา โดยการให้พระสงฆ์ที่ร่วมงาน และเด็กรุ่นพี่ที่มีความชำนาญด้านภาษาไทยช่วยสอนในเวลาว่าง

ด้านการส่งเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ได้ส่งเด็กเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา โดยส่งตามกำลังความสามารถทางสติปัญญา และความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ

ด้านการติดตามเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะหลังจากที่เด็กเรียนจบระดับประถมศึกษาแล้ว ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ได้ติดตามเด็กหลังจากที่เด็กเรียนจบระดับประถมศึกษาแล้ว โดยการถามข่าวคราวของเด็กจากเด็กที่อยู่หมู่บ้านเดียวกันหรืออยู่ใกล้กัน เวลาที่เด็กเหล่านั้นกลับไปเยี่ยมบ้าน

2.4 ด้านปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน

ด้านทุนและงบประมาณ จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ได้รับทุนและงบประมาณที่ใช้ในการปฏิบัติงานทั้งหมดจากการบริจาคของผู้ที่มีจิตศรัทธาในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์

ด้านอาคารสถานที่ จากผลการวิจัยพบว่า วัดส่วนมากมีอาคารสถานที่เพียงพอกับจำนวนเด็ก แต่บางวัดมีอาคารสถานที่ไม่เพียงพอกับจำนวนเด็ก เนื่องจากจำนวนเด็กมีมากเกินไป

ด้านบุคลากรที่ร่วมงาน จากผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่ร่วมงานกับพระสงฆ์ในการส่งเสริมการศึกษา เป็นพระลูกวัดของพระสงฆ์ นอกจากนี้เป็นประชาชนทั่วไป

ด้านพื้นฐานทางการศึกษาของพระสงฆ์ จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีพื้นฐานทางการศึกษา โดยเฉพาะด้านธรรมะมากเป็นพิเศษซึ่งสามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติงานได้

ด้านความสามารถพิเศษของพระสงฆ์ จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความสามารถพิเศษในด้านการพัฒนาและด้านการปกครอง ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติงานได้

ด้านผลงานและบารมีของพระสงฆ์ จากผลการวิจัยพบว่า ผลงานและบารมีของพระสงฆ์สามารถช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงานได้ เนื่องจากประชาชนได้มาเห็นการปฏิบัติงานของพระสงฆ์แล้วเกิดความศรัทธา จึงมาช่วยสนับสนุนการปฏิบัติงานโดยการบริจาคสิ่งของและปัจจัยต่าง ๆ

2.5 ด้านปัญหาในการปฏิบัติงาน

ปัญหาด้านทุนและงบประมาณ จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ส่วนมากประสบปัญหาการขาดแคลนทุนและงบประมาณในการปฏิบัติงาน เพราะพระสงฆ์ไม่มีรายได้หลัก ต้องรอรับการบริจาคจากประชาชนอย่างเดียวเท่านั้น

ปัญหาด้านอาคารสถานที่ จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ส่วนมากประสบปัญหาด้านอาคารสถานที่ในการปฏิบัติงาน เนื่องจากไม่มีที่พักอาศัยที่มีความปลอดภัยและแข็งแรงให้แก่เด็ก

ปัญหาด้านบุคลากร จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ส่วนมากประสบปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่จะมาช่วยในการปฏิบัติงาน เนื่องจากไม่มีค่าตอบแทนให้

ปัญหาด้านความร่วมมือจากครอบครัวของเด็กด้วยโอกาสทางการศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ส่วนมากไม่ได้รับความร่วมมือจากครอบครัวของเด็ก เนื่องจากครอบครัวของเด็กมีฐานะยากจน และอยู่ห่างไกล แต่มีพระสงฆ์บางรูปที่ได้รับความร่วมมือจากครอบครัวของเด็ก โดยการช่วยประชาสัมพันธ์งานของพระสงฆ์ให้คนในพื้นที่ของตนรู้จัก

ปัญหาด้านความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กร และบุคลากรในชุมชน

จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ส่วนมากได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานจากบุคลากรในชุมชน หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ตามลำดับ ในด้านการบริจาคปัจจัยเพื่อมาสนับสนุนการปฏิบัติงานของพระสงฆ์

ปัญหาด้านภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ไทย จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ส่วนมากมีความเห็นว่าภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของพระสงฆ์ เนื่องจากพระสงฆ์ตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่ แต่มีพระสงฆ์บางรูปที่มีความเห็นว่าภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันมีผลกระทบต่อการทำงาน เนื่องจากประชาชนมาทำบุญที่วัดน้อยลง

3. ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต

3.1 ด้านสภาพทั่วไปของวัดที่รับอุปการะเด็กด้วยโอกาสทางการศึกษา

จากผลการสังเกตพบว่า วัดส่วนมากตั้งอยู่ในบริเวณเขตชุมชน และการคมนาคมระหว่างวัดกับชุมชนมีความสะดวกสบาย แต่มีบางวัดตั้งอยู่บนดอยทำให้การเดินทางไม่สะดวกวัดทุกวัดมีความสงบร่มรื่นมาก อาคารสถานที่ในวัดส่วนมากมีเพียงพอกับจำนวนเด็ก และมีความมั่นคงแข็งแรงปลอดภัย มีบางวัดที่อาคารสถานที่ไม่เพียงพอกับจำนวนเด็ก บางวัดอาคาร

สถานที่ไม่มีความแข็งแรงและไม่มีความปลอดภัย มีการดูแลรักษาความสะอาดด้านอาคารสถานที่เป็นอย่างดี ห้องนอนและเครื่องนอนภายในวัดมีเพียงพอกับจำนวนเด็ก และมีการดูแลรักษาความสะอาดเป็นอย่างดี ห้องน้ำภายในวัดมีเพียงพอกับจำนวนเด็ก และมีการดูแลรักษาความสะอาดของห้องน้ำเป็นอย่างดี แต่มีบางวัดที่การรักษาความสะอาดของห้องน้ำไม่ดี เนื่องจากจำนวนเด็กมีมากเกินไปทำให้การดูแลไม่ทั่วถึง วัดส่วนมากมีน้ำดื่มที่สะอาดและเพียงพอสำหรับใช้ในการบริโภค มีบางวัดที่ต้มน้ำจากภูเขา โดยไม่มีการต้มหรือการกรองก่อน แต่วัดส่วนมากขาดแคลนห้องพยาบาล มีเพียงผู้ยาสามัญไว้ให้บริการแก่เด็กเท่านั้น ภายในวัดมีสนามหรือบริเวณที่ให้เด็กเล่นอย่างเพียงพอ และวัดมีห้องสมุดไว้สำหรับให้เด็กอ่านหนังสือหรือศึกษาค้นคว้าอย่างเพียงพอ

3.2 ด้านการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในด้านการอบรมเลี้ยงดู การปลูกฝังคุณธรรมและการฝึกอาชีพให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะ จากผลการสังเกตพบว่าเด็กที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์ส่วนมากแต่งกายสะอาดเรียบร้อย และมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง แต่มีเด็กบางคนที่มีการแต่งกายไม่สะอาด เพราะเสื้อผ้ามีน้อยต้องใส่ซ้ำหลายวันเด็กบางคนไม่ได้ใส่รองเท้า และที่สำคัญเด็กหลายคนเป็นโรคผิวหนังเป็นแผลพุพองตามตัว เนื่องจากไม่ค่อยรักษาความสะอาดของร่างกายเท่าที่ควร พระสงฆ์สนทนากับเด็กด้วยวาจาที่สุภาพนุ่มนวลและเป็นกันเอง พระสงฆ์สนับสนุนให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเองได้ เช่น การซักเสื้อผ้า การเก็บที่นอน การทำอาหารรับประทานเอง การทำความสะอาดที่อยู่อาศัย การทำความสะอาดภาชนะต่าง ๆ ที่เป็นของใช้ของตน เป็นต้น นอกจากนี้พระสงฆ์ยังสนับสนุนพัฒนาการทางสังคมของเด็ก เช่น การให้ช่วยทำความสะอาดบริเวณวัด การให้ช่วยพระสงฆ์ในการรับบิณฑบาต การให้เด็กโตช่วยเหลือเด็กเล็กในการทำการบ้าน พระสงฆ์ได้ฝึกให้เด็กมีระเบียบวินัย และได้ฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับความต้องการและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมให้แก่เด็ก ถึงแม้ว่าวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอาชีพจะมีไม่เพียงพอก็ตามพระสงฆ์ได้ปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เด็ก โดยการสอนให้สวดมนต์ไหว้พระ สอนให้ทำสมาธิ มีการสนทนาธรรมกันเป็นประจำ และมีการจัดกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังคุณธรรม ภายในวัดมีป้ายคำขวัญและคติพจน์ที่เกี่ยวกับคุณธรรม แต่บางวัดก็ไม่มีป้ายคำขวัญและคติพจน์ เนื่องจากไม่มีบุคลากรที่ทำงานด้านนี้หรือไม่มีสถานที่ที่จะติดป้ายจึงไม่ได้ทำ และวัดส่วนมากมีบุคลากรที่ช่วยเหลือพระสงฆ์ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเพียงพอ แต่มีบางวัดที่ขาดแคลนบุคลากรในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา มีผลการวิจัยที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. ด้านความเป็นมาในการปฏิบัติงาน

จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่ก่อตั้งหรือบริหารงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ได้พบเห็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่ลำบากยากจน ไม่ได้เรียนหนังสือ แล้วเกิดความสงสาร ไม่อยากให้เด็กเหล่านั้น ได้รับความลำบากในอนาคต จึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับความรู้มากขึ้น ทั้งความรู้ทางโลกและความรู้ทางธรรม แสดงให้เห็นว่าจิตใจของพระสงฆ์นั้นเต็มไปด้วยความเมตตา กรุณา คำนึงถึงประโยชน์สุขของผู้อื่นมากกว่าประโยชน์สุขของตน ซึ่งสอดคล้องกับที่ วุฒิชัย มูลศิลป์ (2525) ได้กล่าวไว้ว่า พระสงฆ์มีหน้าที่จะต้องอนุเคราะห์ประชาชนด้วยการให้การศึกษาอบรม เพื่อเป็นการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กเหล่านั้นให้ดีขึ้น โดยมีพระสงฆ์และฆราวาสผู้ที่เคยได้รับการเลี้ยงดูและได้รับการศึกษาจากพระสงฆ์มาก่อน เป็นผู้ช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน

2. ด้านหลักธรรมที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่ก่อตั้งหรือบริหารงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาใช้หลักเมตตาธรรม หลักพรหมวิหาร 4 ที่ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา และหลักออคติ 4 คือ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ ในการปฏิบัติงานและการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ส่วนหลักธรรมที่ใช้กับบุคลากรที่ร่วมงานคือ หลักสามัคคีธรรม ซึ่งพระสงฆ์ให้เหตุผลว่า การปฏิบัติงานด้านนี้ต้องมีจิตใจที่เต็มเปี่ยมด้วยความรัก ความเมตตา ไม่อย่างนั้นก็ไม่สามารถทำงานเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นได้ แสดงให้เห็นว่าจิตใจของพระสงฆ์นั้น มีแต่ความรักและปรารถนาดีต่อผู้อื่น โดยมุ่งกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม นอกจากนี้พระสงฆ์ยังสามารถเลือกใช้หลักธรรมได้เหมาะสมกับประเภทของบุคคลที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี ทำให้การปฏิบัติงานของพระสงฆ์เป็นไปอย่างราบรื่น สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

3. ด้านแนวปฏิบัติและวิธีการดำเนินงาน

จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่ก่อตั้งหรือบริหารงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ไม่ได้มีการวางแผนกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างเป็นแบบแผน เนื่องจากทราบขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานคืออยู่แล้ว จากผลการวิจัยพบว่า เด็กที่พระสงฆ์รับอุปการะส่วนมากเป็นเด็กชาวเขา มีส่วนน้อยที่เป็นเด็กท้องถิ่น แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์รับอุปการะและส่งเสริมการศึกษา ให้แก่เด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาจริง ๆ โดยพระสงฆ์เดินทางไปรับเด็กด้วยตนเอง หรือบางครั้งให้พระสงฆ์ที่ร่วมงานไปรับเด็ก แทนแล้วนำเด็กมาอยู่ที่วัด เพื่อส่งให้ได้รับการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับที่จางค์ อติวัฒน์สิทธิ์ (2525) ได้กล่าวว่า วัดเป็นที่พักอาศัยเพื่อการศึกษาเล่าเรียน พระสงฆ์เลี้ยงดูและปกครองเด็กเหมือนกับเด็กเป็นลูกหลานของตน โดยให้ที่พักอาศัย ให้อาหาร ให้การอบรมสั่งสอน ให้ความรักความอบอุ่น และให้การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ซึ่งคุณธรรมที่พระสงฆ์ปลูกฝังให้แก่เด็กมากที่สุดคือ ความกตัญญู เพราะพระสงฆ์ต้องการให้เด็กรู้จักและตอบแทนบุญคุณของผู้ที่มีพระคุณต่อเด็ก นอกจากนี้พระสงฆ์ยังได้ฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เหมาะสมกับความต้องการ และเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นให้แก่เด็กด้วย เช่น การร่ำมนโหราห์ และการเล่นหนังตะลุงในภาคใต้ การเล่นดนตรี การฟ้อนรำ และการทำการเกษตรในภาคกลางและภาคเหนือ การเย็บปักถักร้อย สำหรับเด็กผู้หญิง การทาสีและการทำงานด้านการก่อสร้างสำหรับเด็กผู้ชาย เพื่อให้เด็กได้ใช้ประกอบอาชีพหารายได้มาช่วยเหลือการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ และยังเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยของท้องถิ่นอีกด้วย นอกจากนี้ยังฝึกอาชีพเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่าย เช่น การปลูกผักสวนครัวและการปลูกข้าวโพดไว้รับประทานเอง รวมทั้งการช่วยเหลืองานก่อสร้างภายในวัดในสิ่งที่เด็กสามารถทำได้ พระสงฆ์ต้องจัดหาอุปกรณ์ในการสอนวิชาชีพให้แก่เด็ก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิระศักดิ์ สักดิ์พิสัยฐ์ (2528) ที่ว่าวัดได้ให้พระสงฆ์ช่วยเหลือโดยการหาเงินเพื่อซื้ออุปกรณ์ในการสอนวิชาชีพให้แก่เด็กและโรงเรียน ในด้านการส่งเด็กเข้าโรงเรียน พระสงฆ์ให้พระสงฆ์ที่ร่วมงานหรือเด็กรุ่นที่อยู่ในวัดเป็นผู้พาเด็กไปสมัครเรียนในโรงเรียนที่อยู่ใกล้วัด เนื่องจากตัวพระสงฆ์เองไม่ค่อยมีเวลาว่าง มีภาระที่ต้องรับผิดชอบมาก แต่อย่างไรก็ตามพบว่าพระสงฆ์ได้ติดตามและแก้ปัญหาการเรียนของเด็ก โดยการสอบถามจากตัวเด็กเอง จากเพื่อน จากรุ่นพี่ หรือจากครู พบว่าปัญหาการเรียนของเด็กคือเด็กพูด อ่าน และเขียนภาษาไทยไม่ชัดเพราะเด็กส่วนใหญ่เป็นเด็กชาวเขาที่ใช้ภาษาแม่ของตนเป็นหลักเวลาอยู่ที่บ้าน ทำให้เกิดปัญหาด้านภาษาเมื่อเด็กมาอยู่ที่วัด พระสงฆ์ต้องแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กด้วยการให้พระเณรในวัดและเด็กที่เรียนเก่งช่วยสอน การพูด การอ่าน และการเขียนให้เด็กในเวลาว่าง ในด้านการส่งเด็กเข้าศึกษาต่อพบว่า พระสงฆ์ทุกรูปได้ส่งเด็กเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าประถมศึกษา ทั้งในระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา

และระดับอุดมศึกษาเพื่อเพิ่มพูน ความรู้ของเด็กให้สูงขึ้น ส่วนเด็กที่เรียนจบระดับประถมศึกษาไปแล้วไม่ได้เรียนต่อ พระสงฆ์ก็ได้ติดตามข่าวคราวของเด็ก โดยการสอบถามจากเพื่อนของเด็กที่อยู่หมู่บ้านเดียวกันหรืออยู่หมู่บ้านใกล้เคียงกัน

4. ด้านปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน

จากผลการวิจัยพบว่า ทุนและงบประมาณที่พระสงฆ์ใช้ในการปฏิบัติงานทั้งหมด ได้มาจากการบริจาคของผู้ที่มีจิตศรัทธา แสดงว่าการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใส ศรัทธา จึงได้มาให้ความช่วยเหลือให้การสนับสนุน โดยการบริจาคด้านเงินทุนและปัจจัยต่าง ๆ ส่วนด้านอาคารสถานที่พบว่า วัดส่วนมากมีอาคารสถานที่เพียงพอเนื่องจากจำนวนเด็กที่รับไว้ไม่มากเกินไป แต่มีบางวัดที่มีปัญหาด้านอาคารสถานที่ไม่เพียงพอกับจำนวนเด็ก เนื่องจากเด็กมาทำไร่พระสงฆ์รับไว้หมด ทำให้เด็กต้องอยู่กันอย่างแออัด ซึ่ง ผู้วิจัยเห็นว่าพระสงฆ์ควรคำนึงถึงความพร้อมในการรับเด็กด้วยเพื่อที่จะทำให้การปฏิบัติงานเกิดปัญหาน้อยที่สุด สำหรับบุคลากรที่ร่วมงานพบว่า เป็นพระลูกวัดที่พระสงฆ์เคยเลี้ยงดูและให้การศึกษามาก่อน ซึ่งได้มาช่วยงานเพราะต้องการตอบแทนบุญคุณของพระสงฆ์แสดงให้เห็นว่าบุคลากรที่ร่วมงานนั้นเป็นคนดี มีความกตัญญูกตเวที และที่สำคัญมีความเสียสละ และตั้งใจจริงในการปฏิบัติงาน เนื่องจากบุคลากรเหล่านั้นมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบอยู่แล้วทั้งหน้าที่ส่วนตัวและหน้าที่ส่วนรวม เมื่อมาช่วยงานของพระสงฆ์ต้องรับการเพิ่มมากขึ้น แต่บุคลากรเหล่านั้นก็ไม่ย่อท้อ ถึงแม้ว่างานที่ทำนั้นจะไม่มีค่าตอบแทนให้ก็ตาม ในการปฏิบัติงานพบว่า พระสงฆ์ส่วนมากได้ใช้พื้นฐานทางการศึกษาของตนโดยเฉพาะด้านธรรมะ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเจียมพงษ์ วงศ์ธรรม (2519) ที่ว่า พระสงฆ์เผยแผ่ธรรมะเพื่อพัฒนาจิตใจของประชาชน และพบว่า พระสงฆ์ใช้ความสามารถพิเศษด้านการพัฒนาและการปกครองในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยพบว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่ดีภายในวัดมีส่วนช่วยในการอบรมเลี้ยงดูเด็กได้ เช่น ที่วัดอุโมงค์มีสวนพุทธธรรมให้เด็กได้ศึกษาธรรมะจากต้นไม้ และภาพศิลปะที่จัดไว้อย่างเป็นระบบและสวยงาม

5. ด้านปัญหาในการปฏิบัติงาน

ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ส่วนมากประสบปัญหาด้านทุนและงบประมาณ เนื่องจากพระสงฆ์ไม่มีรายได้หลักต้องรอเงินบริจาค จากประชาชนเท่านั้น ถ้าไม่มีใครมาบริจาคหรือบริจาคน้อยก็จะทำให้การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ประสบปัญหาทันที เช่น ที่วัดทุ่งเหียงและวัดพุทธไทยวัลย์ ที่กำลังประสบปัญหาด้านทุนและงบประมาณอย่างหนัก เนื่องจากปีนี้เศรษฐกิจไม่ดีส่ง

ผลกระทบต่อเงินบริจาคที่ประชาชนให้กับวัดมีจำนวนน้อยลง และที่วัดทุ่งเหียงยังมีการก่อสร้างอาคารสถานที่ภายในวัดอีกเป็นจำนวนมาก ส่วนวัดพุทธไทยวัลย์ตั้งอยู่บนยอดเขาแยกแ่การติดต่อกับผู้คน ที่สำคัญวัดทั้งสองแห่งนี้ได้เลี้ยงดูเด็กเป็นจำนวนมาก จึงทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนเงินทุนในการซื้ออาหารมาเลี้ยงดูเด็ก ถึงแม้ว่าทางวัดได้ทำการปลูกผักสวนครัวเพื่อใช้ประกอบอาหาร และลดค่าใช้จ่ายลงแล้วก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายที่กำลังประสบอยู่ได้ ส่วนด้านอาคารสถานที่พบว่า วัดส่วนมากมีอาคารสถานที่เพียงพอ สำหรับให้เด็กพักอาศัยแต่มีบางวัดที่ประสบปัญหาอาคารสถานที่ไม่เพียงพอกับจำนวนเด็ก หรืออาคารสถานที่อยู่ในสภาพที่ไม่แข็งแรง ไม่ปลอดภัยสำหรับเด็ก เช่น ที่วัดพุทธไทยวัลย์ ขาดแคลนอาคารสถานที่มากต้องใช้โรงเรียนเป็นที่ประกอบกิจกรรมทุกอย่างเป็นที่พักอาศัย เป็นที่เรียนหนังสือ เป็นที่ประกอบอาหารและรับประทานอาหาร รวมทั้งเป็นที่เก็บวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีวัดโบสถ์วรดิตถ์ที่ประสบปัญหาด้านการขาดแคลนที่พักอาศัยสำหรับเด็กผู้หญิง เนื่องจากเด็กมีจำนวนมาก และไม่มีที่พักเป็นสัดส่วนให้เด็ก ต้องใช้ใต้ถุนศาลาการเปรียญเป็นที่พัก เด็กต้องอยู่กันอย่างแออัด ระบบการถ่ายเทอากาศก็ไม่ได้ เนื่องจากไม่มีหน้าต่างระบายอากาศ ส่วนโรงอาหารนั้นก็มีขนาดเล็กและค่อนข้างทรุดโทรม ทำให้เด็กจำนวนหนึ่งต้องนั่งรับประทานอาหารบนพื้นที่ค่อนข้างสกปรก ส่วนวัดที่มีอาคารสถานที่ไม่แข็งแรงและปลอดภัยคือ วัดชุมทองเพราะว่าที่พักอาศัยของเด็กสร้างจากสังกะสีทั้งหลัง พื้นดินดิน ลักษณะการสร้างทำเป็นที่พักแบบชั่วคราว เพื่อให้เด็กได้อยู่ไปก่อน ส่วนที่วัดศรีโสดานั้น ที่พักของเด็กสร้างจากไม้ไผ่ที่นำมาสานเป็นฝาขัดตะ หลังคามุงด้วยกระเบื้องเก่า ๆ อยู่ในสภาพทรุดโทรมเต็มที่ แต่ไม่ว่าที่พักอาศัยจะเป็นอย่างไร เด็กก็ต้องทนอยู่ต่อไป เนื่องจากพระสงฆ์ไม่มีทุนและงบประมาณในการก่อสร้างที่พักอาศัย นอกจากขาดแคลนด้านอาคารสถานที่แล้ว พระสงฆ์ ยังขาดแคลนบุคลากรที่ร่วมงานด้วย เช่น ที่วัดยางคอยเกลือ วัดอุโมงค์ วัดมหาดม้งคาราม ไม่มีบุคลากรที่ร่วมงานเลย ส่วนวัดโบสถ์วรดิตถ์ มีพระสงฆ์ที่ร่วมงานเพียง 1 รูป เท่านั้น การขาดแคลนบุคลากรที่ร่วมงานก่อให้เกิดผลเสียตามมามากมาย เช่น พระสงฆ์ดูแลเด็กไม่ทั่วถึง เนื่องจากจำนวนเด็กมีมากเกินไป หรือพระสงฆ์ไม่สามารถที่จะไปไหนมาไหนได้ เพราะเป็นห่วงเด็กเนื่องจากไม่มีคนดูแล อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะขาดบุคลากรที่ร่วมงาน แต่ถ้าวัดนั้นมีแต่เด็กผู้ชายก็ไม่มีปัญหามากนัก เพราะยังสามารถปล่อยให้เด็กโตดูแลเด็กเล็กได้ แต่ในกรณีวัดโบสถ์วรดิตถ์ที่รับอุปการะทั้งเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงแล้วจำนวนเด็กที่รับอุปการะมีมากแต่บุคลากรที่ดูแลมีพระสงฆ์เพียงรูปเดียวทำให้การดูแลไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะเด็กผู้หญิงพระสงฆ์ก็ไม่กล้าเข้าไปดูแลอย่างเต็มที่ ต้องปล่อยให้เด็กดูแลกันเอง ซึ่งไม่ได้ผลมากนักสังเกตได้จากการรักษาความสะอาดของห้องน้ำห้องส้วม และห้องนอน รวมทั้งการรักษาความสะอาดของร่างกายของเด็กไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้เด็ก

เป็นโรคผิวหนังเป็นแผลเปื่อย ผุพองมาก และที่สำคัญ การรักษาความปลอดภัยให้แก่เด็กผู้หญิง ยังไม่ดี เพราะพระสงฆ์ไม่มีเวลาที่จะดูแลและคุ้มครองเด็กได้ตลอดเวลา

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์อีกอย่างหนึ่งคือ การไม่ได้รับความร่วมมือจากครอบครัวของเด็ก เนื่องจากครอบครัวเด็กมีฐานะยากจนและอยู่ห่างไกลจึงไม่สามารถที่จะมาให้ความช่วยเหลือพระสงฆ์ได้ จึงได้แต่ส่งเด็กมาอยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์เท่านั้น แต่ยังพบว่ามิบิดามารดาของเด็กจำนวนมากไม่น้อยที่มารับเด็กกลับบ้านเพื่อไปช่วยเหลืองานในครอบครัว ก่อนที่เด็กจะเรียนจบซึ่งพระสงฆ์ไม่สามารถห้ามได้ และพบว่า มีเด็กบางคนที่ไม่สามารถอยู่ที่วัดได้ เนื่องจากไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและขนบธรรมเนียมประเพณีของคนพื้นราบได้ และมีเด็กเป็นจำนวนมากที่ประสบปัญหาด้านภาษา เพราะเด็กพูด อ่าน และเขียนภาษาไทยไม่ได้ รวมทั้งประสบปัญหาด้านความเหงา ว่าเหว่ จนทำให้เด็กไม่สามารถอยู่ที่วัดได้ต้องกลับบ้านกลางคืน

แต่อย่างไรก็ตามพบว่า พระสงฆ์ได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานจากบุคลากรในชุมชน โดยที่บุคลากรเหล่านี้มาช่วยบริจาคเงินทุนและปัจจัยต่าง ๆ รวมทั้งช่วยประชาสัมพันธ์งานของพระสงฆ์ให้เป็นที่รู้จักของประชาชนมากขึ้น โดยที่ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของพระสงฆ์ เพราะประชาชนสามารถแยกแยะได้ว่าพระสงฆ์รูปใดดีหรือไม่ดี จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าถึงแม้การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ประสบกับปัญหามากมาย แต่ถ้าพระสงฆ์มีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงาน ก็ย่อมจะมีผู้มาให้ความช่วยเหลือและให้การสนับสนุนตลอดไป

6. สภาพทั่วไปของวัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาของพระสงฆ์

สภาพทั่วไปของวัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า วัดส่วนมากตั้งอยู่ในเขตชุมชน การคมนาคมสะดวก มีเพียงวัดเดียวเท่านั้นที่อยู่บนดอย ซึ่งการเดินทางติดต่อลำบากมากเพราะไม่มีรถโดยสารผ่านเป็นเหตุให้วัดไม่เป็นที่รู้จักของผู้คน ทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรหรือหน่วยงานใด บริเวณวัดทุกวัดมี ความสงบร่มรื่นมาก วัดส่วนมากมีอาคารสถานที่เพียงพอกับจำนวนเด็ก แต่เนื่องจากจำนวนเด็กที่รับอุปการะไม่มากจนเกินไป มีบางวัดที่ขาดแคลนอาคารสถานที่ในการให้เด็กพักอาศัย ต้องให้เด็กอาศัยอยู่ในกุฏิของพระสงฆ์ หรืออาศัยอยู่ในที่พักชั่วคราว เนื่องจากจำนวนเด็กมีมากเกินไป และทางวัดขาดแคลนงบประมาณในการก่อสร้าง ส่วนห้องนอน เครื่องนอน โรงอาหารและห้องน้ำมีจำนวนเพียงพอ และมีการรักษาความสะอาดเป็นอย่างดี โดยเด็กวัดเป็นผู้ดูแลรักษาความสะอาด แต่มีบางวัดที่การรักษาความสะอาดของห้องนอน โรงอาหารและห้องน้ำ ยังไม่ดีเท่าที่ควร สำหรับน้ำดื่มมีเพียงพอ ส่วนมากดื่มน้ำฝน มีวัด

เดียวที่ตีมน้ำตกโดยไม่ได้กรองหรือตีมาก่อน เพราะไม่มีเครื่องตีมน้ำหรือเครื่องกรองน้ำ เนื่องจากขาดแคลนเงินทุนในการจัดซื้อ วัดส่วนมากขาดแคลนห้องพยาบาล เนื่องจากไม่มีทุนในการก่อสร้าง มีเพียงตู้ยาสามัญประจำบ้านไว้ให้บริการแก่เด็กเท่านั้น แต่ภายในวัดมีสนามหรือบริเวณให้เด็กเล่นอย่างเพียงพอ เนื่องจากวัดทุกวัดมีพื้นที่กว้างขวางและวัดส่วนมากมีห้องสมุดไว้ให้เด็กอ่านหนังสือหรือศึกษาค้นคว้า แต่เป็นห้องสมุดขนาดเล็ก ไม่เป็นเอกเทศและไม่ได้ทำเป็นสัดส่วน เนื่องจากขาดงบประมาณและขาดบุคลากรที่มีความสามารถในด้านนี้ จากผลการสังเกต สภาพทั่วไปของวัดผู้วิจัยเห็นว่า วัดยังไม่มีความพร้อมอย่างเต็มที่ ในการรับอุปการะและส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กด้วยโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากวัดขาดแคลนทั้งด้านทุนและงบประมาณ ขาดแคลนบุคลากรที่ร่วมงานและขาดแคลนอาคารสถานที่ในการปฏิบัติงาน

การเลี้ยงดูเด็กด้วยโอกาสทางการศึกษาของพระสงฆ์ เด็กส่วนมากแต่งกายสะอาดเรียบร้อยดี แต่มีเด็กบางคนเสื้อผ้าไม่สะอาด เนื่องจากเสื้อผ้ามีน้อยต้องใส่ซ้ำบ่อย ๆ และมีเด็กบางคนไม่ชอบสวมรองเท้า เนื่องจากทำหยาเป็นประจำ เด็กส่วนมากมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง แต่มีเด็กบางคนเป็นโรคผิวหนัง เนื่องจากไม่รักษาความสะอาดของเสื้อผ้าและของร่างกายเท่าที่ควร พระสงฆ์สอนให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเองในทุกเรื่อง เช่น การซักเสื้อผ้า การเก็บที่นอน การทำอาหารรับประทานเอง และสอนพัฒนาการด้านสังคมให้แก่เด็ก เช่น การรู้จักช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นการดีกับเด็ก เพราะทำให้เด็กพึ่งตนเองได้ และเป็นคนมีน้ำใจต่อผู้อื่น นอกจากนี้พระสงฆ์ยังได้ฝึกระเบียบวินัย ฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และเหมาะสมกับความต้องการให้แก่เด็ก แม้ว่าประสบปัญหาการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอาชีพก็ตาม ซึ่งนับว่าเป็นผลดีแก่เด็ก เพราะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในอนาคต รวมทั้งได้ปลูกฝังคุณธรรม เช่น ความกตัญญูกตเวทิตะ ความรับผิดชอบ ความสามัคคี และความซื่อสัตย์ให้แก่เด็ก โดยการทำป้ายคำขวัญและคติพจน์ที่เกี่ยวกับคุณธรรมติดไว้ตามที่ต่าง ๆ ภายในบริเวณวัด สำหรับบุคลากรที่ช่วยเหลือพระสงฆ์ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กส่วนมากมีเพียงพอ มีบางวัดไม่มีบุคลากรเนื่องจากไม่มีค่าตอบแทนให้จึงไม่มีใครอยากมาช่วยงาน ทำให้พระสงฆ์ผู้ก่อตั้งหรือบริหารงานต้องดำเนินงานเพียงรูปเดียวจากผลการสังเกต การเลี้ยงดูเด็กด้วยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์ ผู้วิจัยเห็นว่าพระสงฆ์ได้อบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเต็มกำลังความสามารถ โดยมุ่งเน้นให้เด็ก มีความรู้ควบคู่กับคุณธรรม รวมทั้งมีการฝึกอาชีพ เพื่อให้เด็กนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคตด้วย อย่างไรก็ตาม พบว่า การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ประสบปัญหาหลายประการ เช่น ตัวพระสงฆ์ชราภาพมาก ไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ หรือไม่สามารถดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้พบว่า พระสงฆ์ส่วนมากมีตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัด และเป็นเจ้าคณะตำบล ทำให้ภาระหน้าที่มาก อันเป็นสาเหตุให้พระสงฆ์ไม่มี

ไม่มีเวลาในการอบรมเลี้ยงดูเด็กเท่าที่ควร และที่สำคัญพระสงฆ์ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยงาน ทำให้การปฏิบัติงานมีปัญหา และเป็นไปอย่างล่าช้า

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรเร่งเผยแพร่การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาไปสู่วงกว้าง เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบถึงการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในส่วนนี้อย่างแพร่หลาย เพื่อกระตุ้นให้มีการช่วยเหลือสนับสนุนจากประชาชน และองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนมากขึ้น ทั้งในด้านทุนและงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่และด้านบุคลากร ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการปฏิบัติงานอยู่ในขณะนี้
2. พระสงฆ์ที่ปฏิบัติงานควรจะทำแผนงานที่ถูกต้องและสมบูรณ์ขึ้นมา เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำ วิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงานของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา
2. ควรศึกษาปัญหาในการเรียนระดับประถมศึกษาของเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์